

PEN OP PAPIER

Een brede agenda voor ontwikkelingssamenwerking *Een reactie op Tromp*

Sinds jaar en dag is internationale solidariteit één van de belangrijke peilers van de PvdA. Waar vroeger de

arbeiders aller landen werden opgeroepen zich te verenigen, uit de internationale solidariteit zich tegenwoordig vooral in de bezorgdheid over de schrijnende armoede in de Derde Wereld en daaruit voortkomend de wil en energie de mondiale armoede en ongelijkheid terug te dringen. Ruim vijftig jaar wordt er intussen ontwikkelingshulp gegeven. Spijtig genoeg is men er in de Derde Wereld niet altijd wijzer, laat staan rijker van geworden. Dat is een constatering die niet als testimonium pauperatis met terugwerkende kracht moet worden opgevat en ook niet als een beschuldiging. Het is alleen om aan te geven dat vele uiteenlopende benaderingen in het verleden om wat voor reden dan ook niet het gewenste effect (uitbanning van armoede) hebben gehad. Sterker nog, op vele gebieden is de complexiteit van de problematiek alleen maar toegenomen: handel, milieu, democratiseringsprocessen, illegale vluchtelingen die de dood vinden op doorreis naar Engeland, Zuid-Afrikaanse verpleegsters die hier werken ('braindrain'), aids-epidemie, gebrek aan schoon drinkwater. Veel, zo niet alles hangt met elkaar samen. De ontwikkelingsproblematiek strekt zich tegenwoordig uit over vele (beleids)terreinen en ministeries. Het is deze complexiteit waar de minister voor Ontwikkelingssamenwerking steeds meer mee te maken heeft en waar de PvdA adequaat op dient te reageren. Want goede ontwikkelingsamenwerking blijft nodig.

In zijn bijdrage aan *Socialisme & Democratie* mengt redacteur Bart Tromp zich in de discussie over het totaal afschaffen van ontwikkelingshulp. Hij verwijst daarbij onder andere naar het pleidooi dat de voormalig ambassadeur voor Nederland in Ethiopië, Pieter Marres, hiervoor heeft gehouden. Tromp stelt dat de onbelemmerde groei van het ontwikkelingsbudget heeft geleid tot het ontlopen van noodzakelijke politieke keuzen en dat niemand in de PvdA be-

SHARON DIJKSMA

Tweede Kamerlid voor de PvdA

reid is om de traditionele ontwikkelingshulp te verdedigen. Vervolgens opert hij dat degenen die af-

schaffing van ontwikkelingshulp te ver vinden gaan in ieder geval moeten pleiten voor een beperking van het budget.

De discussie over het afschaffen danwel het beperken van het budget voor ontwikkelingsamenwerking gaat volstrekt voorbij aan de goede ontwikkelingen die er juist in de laatste jaren hebben plaatsgevonden. De roep om meer zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van landen in het Zuiden wordt met het huidige hulpbeleid, waarin 'ownership' een belangrijk uitgangspunt is, juist beantwoord. Ook excessen zoals corruptie, deelname aan oorlog en te hoge defensie-uitgaven worden aangepakt. Voldoet een land niet aan eisen van goed bestuur, dan wordt de Nederlandse geldkraan veel eerder dan in het verleden dichtgedraaid. Een treffend voorbeeld van dit beleid is nu juist het bevrozen van onze hulp aan Ethiopië en Eritrea, vanwege hun onderlinge gewapende conflict. We zijn voor ontvangende landen aanzienlijk strenger geworden, en terecht. Alleen zo kan hulp het meest effectief zijn, en kunnen we het draagvlak voor hulp in Nederland versterken. Dat er op het huidige beleid van minister Herfkens wel degelijk nog kritiek te leveren valt is niettemin waar. Zo moeten we durven erkennen dat de criteria van Herfkens (goed bestuur, goed beleid en mate van armoede) om een langdurige ontwikkelingsrelatie met regeringen in arme landen aan te gaan niet kunnen worden gehanteerd als een voorwaarde vooraf, wél als een doelstelling van het te voeren beleid. In die landen waar goed bestuur en goed beleid door de eigen regering wordt verontachtzaamd hebben we geen baat bij het steunen van deze regeringen; in de praktijk is het echter moeilijk om aan te geven waar de grenzen precies liggen en daar lopen we met enige regelmaat tegenop. Soms moet je met hulpbeleid enige risico's durven nemen, omdat het nu eenmaal een instrument kan zijn van een breder buitenlands beleid, zoals bij con-

flictpreventie vaak het geval is. Ook kan er voor worden gekozen om uitsluitend via het particuliere hulpkanaal te werken aan de maatschappijopbouw van onderop, waarbij er een soort *countervailing power* ontstaat tegenover regeringen die slecht voor hun eigen bevolking zorgen.

De andere kant van dezelfde medaille laat zien dat landen die door de minister wel worden beloofd met een plek op haar lijst niet altijd voldoen aan de gestelde criteria. Oeganda is een *donordarling* eerste klas, maar ondanks het hoge percentage economische groei (de laatste jaren ongeveer 8 procent!) is de armoede er voor de armen niet minder op geworden en tiert de corruptie welig. Het is dus onverstandig om de regering van Museveni voor dit beleid te belonen met een blanco cheque.

Los van al deze overwegingen moeten we, als het om goed bestuur gaat, vooral óók streng voor onszelf zijn. Goed bestuur dient net zo goed een uitgangspunt van Nederlands beleid te zijn. Want we geven nu vaak met de ene hand (ontwikkelingshulp), terwijl de andere hand neemt of tegenhoudt wat aan het Zuiden toebehoort, doordat we bijvoorbeeld onze markten gesloten houdt voor producten uit ontwikkelingslanden. Zo ondersteun je 'ownership' absoluut niet en zal ontwikkelingssamenwerking en het daarbij soms optredende neveneffect in de vorm van hulpverslaving eeuwig blijven bestaan. Maar het is volstrekt ongeloofwaardig om deze negatieve bijdrage in de schoenen te schuiven van degenen die van oudsher hun stinkende best doen om er met ontwikkelingshulp nog iets van te maken.

Vooraf economie en milieu zijn steeds nauwer verbonden met ontwikkelingsbeleid. Wil de PvdA bijvoorbeeld onder ogen zien dat zonder goede economische voorwaarden er nooit sprake zal zijn van zelfstandige ontwikkeling in ontwikkelingslanden? En zijn we bereid deze problematiek ook effectief aan te pakken? Voor mij is het antwoord twee maal 'ja' en het logische vervolg daarop is dat we moeten tegengaan dat ministers voor Ontwikkelingssamenwerking elke keer hun neus stoten en zien dat hun werk deels wordt gefrustreerd door een kabinetsbesluit dat (economische) ontwikkeling in het Zuiden juist belemmert. Laten sociaal-democraten zich daarom ook concentreren op het afschaffen van de huidige Europese landbouwsubsidies die de boterbergen en de wijnplassen schaamteloos supporten. Er is alle reden om op het terrein van ontwikkelingshulp met een nieuwe, bredere, en daardoor effectievere agenda te komen, maar dat heeft weinig te

maken met het verloochenen van ons traditioneel gedachtengoed.

Om die reden ben ik van mening dat het werkterrein (én de zeggenschap) van de volgende minister voor Ontwikkelingssamenwerking verbreed dient te worden, vooral waar het de zeggenschap betreft ten aanzien van de volgende onderwerpen:

- het beleid ten aanzien van enkele internationale organisaties (o.a. de VN)
- de handel met ontwikkelingslanden (WTO)
- de internationale monetaire instellingen (IMF en Wereldbank)
- het internationale milieubeleid (os betaalt immers de 0,1 procent BNP Rio-gelden)

Zeker gelet op de huidige mondiale ontwikkelingen waarbij bijvoorbeeld de Wereld Handels Organisatie (WTO) een steeds belangrijker rol speelt en de protesten van maatschappelijke groeperingen te weinig leiden tot een aanpassing van het voorgenomen beleid. De PvdA dient zich in het voorliggende verkiezingsprogramma en in een eventueel regeerakkoord meer te concentreren op het voorkomen van beleidsvoorstellen die duurzame armoedebestrijding frustreren. Dat begint bij de vaststelling dat Nederland zelf goed moet besturen en het zal de nodige consequenties met zich meebrengen voor bijvoorbeeld het Europese landbouw- en handelsbeleid.

Rest de constatering van Tromp dat de discussie in de partij, bijvoorbeeld op partijcongressen en bij de vaststelling van het verkiezingsprogramma altijd beperkt is gebleven tot de hoogte van het budget. Die constatering is terecht maar vormt geen rechtvaardiging voor zijn voorstel om het budget te beperken danwel af te schaffen. In de Zuid-Noordcommissie, toch een belangrijk adviesorgaan voor partijbestuur en fractie, worden al jarenlang zeer inhoudelijke en kritische discussies gevoerd over tal van onderwerpen aangaande ontwikkelingshulp. Het kwijtschelden van de torenhoge schulden die vele arme landen als een loden last met zich meedragen is bijvoorbeeld regelmatig onderwerp van gesprek. Het zou de PvdA die zich in haar verkiezingsprogramma zo nadrukkelijk wil uitspreken voor het afbouwen van de staatsschuld in de komende 25 jaar sieren wanneer ze eraan bijdraagt dat ontwikkelingslanden met een goed bestuur dezelfde beleidslijn kunnen volgen. Voor een dergelijke doelstelling mag je wat mij betreft een flink deel van ons nationaal inkomen reserveren. Traditioneel noemen we zoiets internationale solidariteit.

Naschrift Bart Tromp

Het is opmerkelijk dat Sharon Dijksma in haar wel heel erg lange reactie helemaal niet ingaat op mijn betoog dat de automatische vergroting van het budget voor ontwikkelingssamenwerking slecht is voor weloverwogen beleid. Zij moet toch weten hoeveel moeite het kost om het geld uit te geven bij gebrek

aan voldoende projecten die aan de Nederlandse voorwaarden beantwoorden.

Met haar betoog dat het nu juist de laatste jaren goed gaat met de Nederlandse ontwikkelingspolitiek onderschrijft ze met zoveel woorden dat dat daarvoor kennelijk niet het geval was. Het probleem is echter dat wij dit argument ongeveer elke drie of vier jaar weer opnieuw horen.